

BERLİN'DEKİ ALMAN DEVLET KÜTÜPHANESİ'NİN ÇOCUK VE GENÇLİK KİTAPLARI BÖLÜMÜ

Heinz WEGEHAUPT

1951 yılında Alman Devlet Kütüphanesi (Deutsche Staatbibliothek) bir çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış kitaplar bölümü kurdu. Almanya'da, bir bilim kütüphanesinin bu çeşit eserlere lâyık olduğu değeri vermesi ilk defa görülüyordu. Bu gibi kütüphaneler bu edebiyat türüne önem vermemiş ve ihmal etmişlerdi; esasen, XX. Yüzyılın başına kadar roman ve hikâye kitaplarını derlemenin lüzumlu olacağı düşünülmemiş, çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış kitaplara hiç bir ilgi gösterilmemişti.

Bir müddet sonra, halk kütüphaneleri kendi özel bölümleri için çocuk kitapları almağa başladılar; fakat bu kitaplar çabuk yıpranmıştı ve halk kütüphaneleri birer tüketim kurumu olduğundan, kendi kitap stoklarını gelecek nesillere iletecek yeterliğe sahip değillerdi.

Bilim kütüphanelerinin belli başlı görevlerinden biri, belgeleri ve kitapları gelecek kuşakların yapacağı araştırmalar için saklamaktır.

Eskiden Almanya'da bu saklama işi çocuk kitaplarına uygulanmıyordu. Yalnız, Alman Yayıncılar ve Kitapçılar Derneği (Börsenverein der deutschen Buchhändler) ne bağlı bir editörler ve kütüphaneciler gönüllü kuruluğu olan Leipzig'deki Deutsche Bücherei 1913'den beri, Alman dilindeki bütün literatürün arşivini yaparken çocuk kitaplarını da derlemiştir. Böylece, hiç olmazsa bir Alman kütüphanesi, 1913'den beri Almanya'da yayınlanmış çocuk kitaplarının tümüyle kataloglanmış bir koleksiyona sahip bulunuyordu. Bununla birlikte, 1913'den önce yayınlanmış çocuk kitaplarına, hattâ yabancı dildeki en önemli çocuk eserlerine bile, Alman kütüphanelerinde nadiren rastlanır. İşte bu eksikliği gidermek için, Berlin'deki Alman Devlet Kütüphanesinde, çocuklar ve yeni yetmeler için hazırlanmış eserlerden müteşekkil örnek bir koleksiyon meydana getirilmiştir.

Kütüphanenin çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış kitaplar bölü-

mü, diğer özel koleksiyonlara (inkunabellere, yazmalara, haritalara, v.b.) uygulananların aynı olan prensiplere göre kuruldu. Bölümün görevleri şunlardır : Çocuklar ve yeni yetmeler veya bütün milletler ve bütün devletler için yazılmış, muhtevaları veya baskıları yönünden değerli kitapları sistemli olarak derlemek ve bunları, uygun şekilde hazırlanmış kataloglar ve diğer ortamlar (sergiler, basılı kataloglar, yayınlar, v.b.) aracılığıyla, bilim ve araştırma imkânları ve bilimsel yeteneğin yükselmesi için ulaşılabilir yapmaktır.

Bölümde, sadece çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış, gözden geçirilmiş ve basılmış eserler toplanır. Yetişkinler için yazılmış kitaplar, çocuklara ve yeni yetmelere uygun gelse bile, bu bölüme kabul edilmezler. Amaç, ülkede yayınlanan çocuk ve yeni yetmeler için yazılmış kitapların ve 1860'dan önce Almanya'da yayınlanmış çocuk eserlerinin tam bir koleksiyonunu meydana getirmektir. Bölümün şimdi 44.500 cildlik bir koleksiyonu vardır ve bunun üçte biri yabancı dilde yazılmıştır.

Kabil olduğu kadar çok eser ele geçirilebilsin diye, eski çocuk eserlerine özel bir dikkat gösterilmiştir. Kaide olarak çocuk kitapları, çok okunmaktan yıprandıkları için, bir kaç nesil sonraya nadiren kalabilirler. Bununla beraber, nisbeten eski olan çocuk kitaplarından müteşekkil oldukça önemli bir koleksiyon yapmak mümkün olmuş-

tur. Basın ve radyo aracılığı ile şahıslara ve ikinci elden kitapçılara başvurmak ve çocuk kütüphaneleri koleksiyonlarından ayıklanan kitapları ele geçirmek suretiyle, 3000'i 1700 - 1860 tarihleri arasında yayınlanmış 15.000 kadar çocuk kitabı sağlanmışır.

Bölümün stoklarında, eserleri çocuk edebiyatının gelişme tarihini gösteren çok önemli yazıcılar ve resimleyenler yer almışlardır. Çocuk ve yeni yetmelere ait süreli yayınlar koleksiyonu ki, şimdiden geniş bir durumdadır, muntazam şekilde artmaktadır.

Alman Devlet Kütüphanesinin faydalandığı Derleme Kanunu sayesinde Bölüm, memlekette çıkan çocuk ve yeni yetmeler için yazılmış modern edebiyat eserlerini toplayabilmektedir. Pek çok Federal Almanya Cumhuriyeti yayıncısı da, yayıncısı da, yayınladıkları bütün kitapların birer nüshasını (yazar nüshası) Kütüphaneye gönderiyorlar. Bu suretle Bölüm, 1945'ten beri Almanya'da yayınlanmış 17.500 kitapla birlikte Bulgaristan'dan Macaristan'dan, Polonya'dan, Romanya'dan, Çekoslovakya'dan ve Sovyetler Birliği'nden kültür mübadelesi çerçevesinde gönderilmiş olan çocuk kitaplarından müteşekkil bir koleksiyona sahip olmuştur. Bölüm tarafından, çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış eserlerin, çocuk kütüphanelerinin ve diğer kütüphanelerin genç okuyucuların hizmetindeki servisle-

rine ait koleksiyonlara özel bir dikkat gösterilir. Bölüm okuma salonunda, 1.000'e yakın el kitabı, monografi ve bibliyografik eser incelemeye hazır tutulur. Ayrıca, Bölüm on sekiz bibliyografya dergisine abonedir. Bu yayınların bir kataloğunu yayınlamak için hazırlıklar yapılıyor. Okuma salonunun 10 okuyucu ve son yirmi yıl içinde yayınlanmış 4.000 kitabı alan kısmı, bütün Dünyada edebiyat ödülleri kazanmış çocuk kitaplarına ait devamlı bir sergiye ayrılmıştır.

Birbirini tamamlayan ve Bölümün stoklarını faydalanmaya hazır kılan çeşitli kataloglar vardır: Almanca kitap adları ile desteklenmiş bir yazar kataloğu; bir resimleyenler kataloğu; bir sınıflandırılmış (sistematik) katalog; ve bir «memleketler kataloğu». Ek olarak, süreli yayınlarda ve toplu eserlerde çocuk edebiyatı konusunda yayınlanan seçilmiş makalelerin 1945'ten bu yana sürdürülen sistematik bir indeksi. Almanya'daki diğer kütüphanelerde bulunan eski çocuk kitaplarının toplu bir kataloğu hazırlanmaktadır. Bölümün koleksiyonunu tanıtmak için değişik başka yollara da başvurulmuştur. Yayıncılar, kütüphaneler ve diğer ilgili kuruluşlar, yeni sağlanan yabancı çocuk kitaplarından ve çocuk edebiyatı ile ilgili araştırma edebiyatından haberdar edilmişlerdir. Okuma odasında, yayıncıların dikkati çevrilecek ve yayımlanacak eserlere çekilmiştir.

Kütüphanede ve başka yerlerde sık sık çocuklar ve yeni yetmeler için yazılmış kitaplardan müteşekkil sergiler düzenlenmiştir. Çekoslovakya, Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç gibi ülkelerden gelen çocuk kitapları ile açılan sergilere ek olarak, katalogları basılmış aşağıdaki büyük sergiler de zikredilmelidir :

Milletlerarası Çocuk Kitapları Sergisi, 1956 - 1957

Çocuk kitapları ve sosyalizm, 1958 - 1959

Sosyalist Ülkelerde Çocuk Kitapları, 1960

Son elli yıl : Grim Kardeşler tarafından derlenmiş, çocuklar ve aileler için peri masalları (Bu sergi Finlandiya, İsveç ve Sovyetler Birliğinde gösterildi, diğer memleketlere de gönderilecektir.)

Ödül kazanmış çocuk ve gençlik kitapları (1950 - 1965).

Eski çocuk kitapları, 1967 (Bu sergi Bautzen Şehir Müzesince sürekli olarak düzenlenmiştir.)

Bölümün temel görevi çocuklar ve gençler için yazılmış kitapların imalatını desteklemektedir. Bu sebeple, ilk planda çocuk kitapları yazan ve vücuda getiren herkese (Yazar, resimleyen, yayıncı) ve böyle kitaplar üzerinde çalışanlara (öğretmen, kütüphaneci, bilim adamı) hizmet eder. Buna karşılık çocuklar okuyucu olarak kabul edilmezler.

Muazzam koleksiyon ve değişik kaynaklar ilgi duyan okuyuculara çeşitli yollardan hizmet için kullanılır : Özel meseleler üzerinde bilgi ve etraflı referanslar vermek; çocuk kütüphanecilerinin yetiştirilmesinde ilgili ve yardımcı olabilecek kitapların sergilenmesi ve duyurulması konusunda yayıncılara rehberlik etmek.

Kopenhag, Frankfurt, Moskova, Prag, Stokholm ve Viyana gibi şehirlerde bulunan çocuk kitapları mer-

kezleri ile iyi ilişkiler kurulmuştur. Bilgi vermeye ve yayınlara ek olarak, çocuk kitaplarının fazla nüshaları diğer merkezlerle mübadele edilir. Bu değiştirmeler, iyi çocuk kitaplarının ortaya konulmasını çabuklaştırır ve aynı zamanda çeşitli memleketlerin birbirini daha iyi ve barış içinde yaşamalarını sağlar.

Bulletin de l'UNESCO a l'Intention des Bibliothèques, XXII, 6 (Nov. - Dec. 1968), 297 - 299 ss. dan Çeviren Nihal BORCAKLI